

Zarządzenie nr 5
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych

z dnia 17 marca 2011 r.

w sprawie ograniczania zagrożeń ze strony szkodliwych owadów,
grzybów patogenicznych i innych zjawisk szkodliwych w lasach,
w 2011 roku

Znak: ZO-7200-1-18 2011

Na podstawie art. 33 ust. 1 i ust. 3 pkt 1a i 3 Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity z 2011 r., Dz. U. Nr 12, poz. 59) i § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. oraz § 10 Regulaminu Organizacyjnego Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 61 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 31 sierpnia 2009 r., zarządzam, co następuje:

§ 1

Zobowiązuję kierowników jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych do szczegółowego zapoznania się i wykorzystywania w bieżącej działalności materiałów prognostycznych opracowanych przez Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL), określających występowanie i ograniczanie czynników szkodliwych w lasach (w szczególności owadów i grzybów patogenicznych) w 2010 roku i prognozę ich wystąpienia w 2011 roku, których streszczenie zawiera **załącznik nr 1** do niniejszego zarządzenia.

§ 2

1. Powołuję Zespoły Zadaniowe, zwane dalej Terenowymi Stacjami Ochrony Lasu (TSOL).
2. Skład osobowy i lokalizację TSOL oraz punktów obserwacyjnych, zwanych dalej PO, zawiera **załącznik nr 2** do zarządzenia.
3. TSOL są zobowiązane do bieżącego dokonywania oceny rozwoju populacji szkodliwych owadów i innych czynników szkodliwych, z uwzględnieniem zapisów „Instrukcji ochrony lasu”, „Instrukcji działania Zespołów Ochrony Lasu”, oraz przekazywania tych ocen właściwemu nadleśniczemu, który podejmuje decyzje o zabiegach ratowniczych.
4. Termin rozpoczęcia i zakończenia pracy TSOL uzależniony jest od biologii monitorowanych szkodników owadzi.
5. Do kompetencji i obowiązków kierowników TSOL należy organizowanie i koordynowanie pracy TSOL, opracowywanie ocen i przekazywanie ich właściwemu nadleśniczemu oraz sporządzenie sprawozdania końcowego z działalności TSOL w terminie jednego miesiąca od zakończenia pracy.
6. Postępowanie w odniesieniu do szkodliwych owadów liściożernych w 2011 roku określone jest w **załączniku nr 3** do zarządzenia.

§ 3

Zobowiązuję:

1. dyrektorów Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) do bieżącego monitorowania zagrożeń ze strony czynników biotycznych, ustalania ich sprawców i podejmowania skutecznych działań profilaktycznych oraz ratowniczych w celu niedopuszczenia do istotnych szkód w lasach;
2. kierowników Zespołów Ochrony Lasu (ZOL) do świadczenia stałej pomocy dyrektorom RDLP i nadleśniczym w rozpoznawaniu i ograniczaniu zagrożeń oraz do bieżącego informowania Wydziału Ochrony Lasu w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (DGLP) o sytuacji i przedkładania w tej sprawie wniosków merytorycznych i organizacyjnych;
3. nadleśniczych do zorganizowania niezbędnej służby ochrony lasu zwalczającej zagrożenia, którą należy wspierać w miarę potrzeby odpowiednią pomocą ze strony RDLP i ZOL, a w szczególnych przypadkach także DGLP i IBL.

§ 4

1. Zobowiązuję Wydział Ochrony Lasu w DGLP i Zakład Produkcyjno Usługowo Handlowy Lasów Państwowych w Olsztynie do realizacji zadań w przedmiocie centralnych zakupów i dystrybucji środków ochrony roślin na potrzeby poszczególnych RDLP.
2. Zakup pozostałych środków ochrony roślin: insektycydów, rodentycydów, fungicydów i innych preparatów dopuszczonych do stosowania w lasach i niezbędnych do prowadzenia gospodarki leśnej zapewnią nadleśnictwa w uzgodnieniu z RDLP, ZOL lub IBL.
3. Przy zakupach, o których mowa w ust. 2, należy kierować się listą pestycydów dopuszczonych do stosowania w 2011 roku, opracowaną przez IBL i zamieszczoną w broszurze, o której mowa w § 5 ust. 4 pkt 25 oraz na stronie internetowej i intranetowej LP.
4. Usługodawców lotniczych i warunki korzystania z usług lotniczych w 2011 roku określają odpowiednie umowy zawarte przez DGLP i RDLP.
5. Ze względu na możliwość uzyskania pełnej dokumentacji wykonanych zabiegów agrolotniczych i ograniczenia powierzchni zabiegów tylko do niezbędnego minimum oraz na wymierne oszczędności ekonomiczne i organizacyjne, przyjmuje się zasadę obligatoryjnego stosowania systemów DGPS AGRO przy wykonywaniu w Lasach Państwowych wszelkich zabiegów agrolotniczych.
6. W roku 2011 obowiązuje zasada pokrywania z funduszu leśnego kosztów akcji ograniczania populacji szkodników liściożernych techniką lotniczą (wszystkie zabiegi) i naziemną (tylko w wypadku ograniczania populacji chrabąszczowatych, w tym zbiór ręczny) w ramach kwot określonych w planie finansowo-gospodarczym PGL Lasy Państwowe. Refundowany z funduszu leśnego będzie również zakup sprzętu do oprysków drzewostanów wysokich. Rozliczenie finansowe należy przekazać do DGLP po całkowitym zakończeniu ww. akcji.

§ 5

1. Wszelkie działania związane z ograniczaniem liczebności szkodliwych owadów i skutków aktywności grzybów powodujących szkody w lasach powinny być prowadzone w sposób nie zakłócający funkcjonowania ekosystemów na obszarach objętych zabiegami i muszą być zgodne z zaleceniami umieszczonymi na etykiecie stosowanego środka ochrony roślin.
2. Zaleca się upowszechnianie, w miarę możliwości, biologicznych, mechanicznych i agrotechnicznych (hylotechnicznych) metod ograniczania liczebności szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych. W przypadkach największego zagrożenia lasu dopuszczalne jest łączenie powyższych metod z metodą chemiczną, polegającą na wykorzystaniu środków ochrony roślin zarejestrowanych dla

leśnictwa.

3. Wyznaczając drzewostany do zabiegów ograniczania szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych na obszarach Natura 2000, należy zwracać szczególną uwagę na ochronę gatunków objętych ochroną prawną.

4. Wszystkie czynności związane z ochroną lasu w 2011 roku powinny być wykonane zgodnie z:

- 1) „Instrukcją ochrony lasu”, stanowiącą załącznik do Zarządzenia nr 43 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 22 czerwca 2004 r.;
- 2) Ustawą z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 849);
- 3) Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 185 poz. 1243 z późn. zmianami);
- 4) Ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 z późn. zmianami);
- 5) Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zmianami);
- 6) Ustawą z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiolowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558 z późn. zmianami);
- 7) Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zmianami);
- 8) Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zmianami);
- 9) Ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 z późn. zmianami);
- 10) Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. z 2004 r. Nr 220, poz. 2237);
- 11) Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. z 2004 r. Nr 168, poz. 1764);
- 12) Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz. U. z 2004 r. Nr 168, poz. 1765);
- 13) Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 77, poz. 510);
- 14) Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2011 r. Nr 25, poz. 133);
- 15) etykietą – instrukcją stosowania określonego (nazwa handlowa) środka ochrony roślin;
- 16) opracowaniem pt. „Krótkoterminowa prognoza występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2011 roku” (IBL, 2011 rok);
- 17) Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu niektórych prac z zakresu gospodarki leśnej (Dz. U. z 2006 r. Nr 161, poz. 1141);
- 18) Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 października 2001 r.

w sprawie wymagań technicznych dla opryskiwaczy (Dz. U. z 2001 r. Nr 121, poz. 1303);

19) Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu i magazynowaniu środków ochrony roślin oraz nawozów mineralnych i organiczno-mineralnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 99, poz. 896 z późn. zmianami);

20) Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie gatunków zwierząt chronionych wyrządzających szkody, za które odpowiada Skarb Państwa (Dz. U. z 2002 r. Nr 205, poz. 1732);

21) Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie zapobiegania wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się organizmów kwarantannowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 46, poz. 272 z późn. zmianami);

22) „Wytycznymi w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych”, stanowiącymi załącznik nr 1 do zarządzenia nr 11A Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 11 maja 1999 r. (znak: ZG-7120-2/99);

23) „Instrukcją bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu podstawowych prac z zakresu gospodarki leśnej” (DGLP, Warszawa 1997);

24) „Wytycznymi ograniczania liczebności pędraków chrabąszczowatych, ze szczególnym uwzględnieniem gruntów porolnych” (IBL, 2000);

25) broszurą pt. „Środki ochrony roślin oraz produkty do rozkładu pni drzew leśnych zalecane do stosowania w leśnictwie w roku 2011” (IBL, 2010).

§ 6

Nadleśniczowie nadleśnictw, na terenie których prowadzone będą zabiegi ratownicze, odpowiadają za techniczne i organizacyjne warunki prawidłowego przeprowadzenia zabiegów ograniczających zagrożenia lasów ze strony czynników szkodotwórczych. Działania te powinny uwzględniać w szczególności:

- 1) wyegzekwowanie od wykonawców usług lotniczych spełnienia warunków technicznych zawartych w umowach oraz zapewnienie realizacji obowiązków wynikających z tych umów dla jednostek Lasów Państwowych;
- 2) przekazanie do DGLP (za pośrednictwem RDLP) danych dotyczących obszarów leśnych przewidywanych do zabiegów lotniczych w 2011 roku – współrzędnych geograficznych lotnisk i pól zabiegowych – w celu uzyskania zgody Urzędu Lotnictwa Cywilnego na loty agrolotnicze;
- 3) przeszkolenie pracowników jednostek LP kierowanych do udziału w akcjach ratowniczych w zakresie stosowanych metod i środków ochrony roślin oraz wymogów wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 4) zabezpieczenie odbioru ilościowego i jakościowego środków ochrony roślin, dostarczanych na potrzeby ograniczania liczebności szkodliwych owadów oraz dopilnowanie prawidłowej ich dystrybucji;
- 5) zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych, niezbędnego wyposażenia i udzielanie wszechstronnej pomocy w organizacji i funkcjonowaniu TSOL;
- 6) nadzór nad przebiegiem przygotowań do zabiegów ratowniczych oraz bieżącą kontrolę realizacji zadań ochronnych;
- 7) składanie drogą elektroniczną za pośrednictwem RDLP do DGLP cotygodniowych meldunków (w czwartki) o zaawansowaniu realizacji zabiegów ratowniczych w lasach, według wzoru stanowiącego **załącznik nr 4** do zarządzenia;
- 8) opracowanie sprawozdania końcowego z przebiegu zabiegów ratowniczych w 2011 roku. RDLP przekazują zbiorcze sprawozdanie do DGLP po całkowitym zakończeniu akcji zwalczania.

§ 7

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

**Dyrektor Generalny
Lasów Państwowych**

dr inż. Marian Pigan

Z up. DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Z-CIA DYREKTORA GENERALNEGO
ds. MARKETINGU I ORGANIZACJI

mgr inż. Tomasz Wójcik

Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr ⁵
 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
 z dnia 17 marca 2011 r.

**Występowanie i ograniczanie czynników szkodliwych w lasach w 2010 roku
 i prognoza ich występowania w 2011 roku**

Występowanie i ograniczanie szkodliwych owadów w 2010 roku

W roku 2010 w porównaniu z 2009 r. zagrożenie drzewostanów ze strony szkodliwych owadów uległo zmniejszeniu o 10%, a patogenów grzybowych o ok. 7%.

Na podstawie analizy danych dotyczących zabiegów ochronnych przeciwko szkodliwym owadom i chorobom infekcyjnym można stwierdzić, że:

1. Zwalczano ok. 45 gatunków szkodliwych owadów na łącznej powierzchni 14274 ha, czyli o ok. 20% mniejszej niż rok wcześniej.
2. W drzewostanach sosnowych zabiegi chemicznego ograniczania populacji szkodników liściożernych przeprowadzono na powierzchni 439 ha, o ok. 3,5 tys. ha mniejszej niż w roku poprzednim. Na największych powierzchniach zwalczano boreczniki – 295 ha i osnuję gwiaździstą – 128 ha.
3. Ogólna powierzchnia upraw i młodników sosnowych objętych zabiegami ograniczania liczebności populacji szkodliwych owadów wyniosła 8310 ha. Najgroźniejsze szkodniki upraw – szeliniaki – zwalczane były na powierzchni 6532 ha. W grupie szkodników młodszych drzewostanów sosnowych na drugim miejscu pod względem powierzchni zabiegów ratowniczych znajdował się smolik znaczony – 931 ha. Następny w kolejności był smolik drągowinowiec – 664 ha.
4. Szkodniki liściożerne drzewostanów liściastych objęto zabiegami ochronnymi na powierzchni 2411 ha, o 327 ha większej niż w roku poprzednim. Chrabąszcze zwalczano na 1346 ha, zwójki dębowe na 910 ha, a pozostałe gatunki szkodników na 155 ha.
5. Łączna powierzchnia objęta zabiegami ratowniczymi przeciwko szkodnikom drzewostanów jodłowych, świerkowych i modrzewiowych wyniosła 2321 ha i była prawie czterokrotnie większa niż w poprzednim roku. Na największych powierzchniach wykonano zabiegi ochronne przeciwko: miechunowi świerkowcowi – 1865 ha, zwójkom jodłowym – 305 ha oraz krobikowi modrzewiowcowi – 72 ha.
6. Zabiegi ratownicze w uprawach i szkółkach przeciwko szkodnikom korzeni drzew i krzewów leśnych przeprowadzono na łącznej powierzchni 793 ha.
7. Od 1 X 2009 r. do 30 IX 2010 r. pozyskanie drewna w drzewostanach iglastych w ramach cięć sanitarnych wyniosło 5 079 031 m³, w tym 3 930 176 m³ (77,39%) stanowiły wywroty i złomy. W tym samym okresie miąższość drewna liściastego pozyskanego w ramach cięć sanitarnych wyniosła 1 221 570 m³, w tym wywrotów i złomów 913 130 m³ (74,75%).
8. W roku 2010 w górach i na pogórzu nie zanotowano znaczących szkód atmosferycznych. Lokalnie występujące owady liściożerne nie stwarzają obecnie

zagrożenia dla drzewostanów. Najważniejszym problemem ochronnym w górach nadal pozostaje zamieranie drzewostanów świerkowych objętych gradacyjnym występowaniem owadów kambiofagicznych, zwłaszcza kornika drukarza i rytownika pospolitego. W sezonie wegetacyjnym w 2010 roku, cechującym się niekorzystnymi warunkami dla rozwoju tych owadów, doszło do zmniejszenia się dynamiki wydzielania zasiedlonych przez nie świerków. Zaznaczyło się ono na całym obszarze gór i pogórza, a szczególnie wyraźnie – w zachodniej części Karpat (drugi rok z rzędu) oraz w Sudetach. Tendencja ta powinna utrzymać się także w roku 2011, jednak na zagrożenie wpływać będą ostatecznie warunki pogodowe w okresie rójki i rozwoju owadów oraz powstałe zimą i wiosną świeże wywroty i złomy.

Występowanie patogenów grzybowych w 2010 roku

1. Powierzchnia występowania patogenów grzybowych w uprawach i drzewostanach w 2010 r. wyniosła 384 033 ha, łącznie zaś z chorobami siewek w szkółkach – 384 684 ha. W porównaniu z rokiem ubiegłym jest to areal mniejszy o 27,5 tys. ha, czyli o 6,7%.
2. Wielkość szkód wyrządzanych przez patogeny grzybowe w szkółkach wzrosła tylko w wypadku trzech chorób (zgorzeli siewek gatunków iglastych i liściastych, opadziny modrzewia oraz rdzy) o 10 – 20%, pozostałe choroby siewek wystąpiły w mniejszym nasileniu (zmniejszenie o 10 – 40%). W wypadku zdecydowanej większości chorób występujących łącznie w uprawach i drzewostanach nastąpił spadek wielkości powierzchni powodowanych przez nie szkód, dotyczy to zwłaszcza osutek sosny (ponadtrzykrotnie) oraz zjawiska zamierania drzew wszystkich gatunków liściastych (o ponad 20%), w tym zamierania olszy i topól o 37% i chorób topoli o 48%. W większym nasileniu wystąpiło zjawisko zamierania pędów sosny (2,5-krotny wzrost powierzchni) oraz skrętaka sosny (wzrost o prawie 70%) i mączniaka dębu (wzrost o 7%). Łączny areal występowania chorób korzeni uległ niewielkim zmianom i w wypadku huby korzeni zmalał o niecałe 2%, natomiast opieńkowej zgnilizny korzeni zwiększył się o 250 ha. Powierzchnia występowania chorób kłód i strzał zmniejszyła się o około 4%.

Prognoza zagrożenia drzewostanów przez szkodniki owadzie w 2011 r.

Dane prognostyczne zebrane w 2010 r. wskazują, że w roku 2011 zagrożenie drzewostanów przez szkodliwe owady ulegnie zwiększeniu o ok. 20 % wobec zagrożenia z roku poprzedniego.

W 2011 r. przewiduje się zagrożenie drzewostanów ze strony ważniejszych szkodliwych owadów na powierzchni ok. 95 tys. ha, w tym foliofagów sosny na ok. 25 tys. ha, jodły, świerka i modrzewia na ok. 5 tys. ha, a pozostałych szkodników na ok. 65 tys. ha.

Zagrożenie drzewostanów przez brudnicę mniszkę w 2011 roku przewiduje się na terenie 10 RDLP, na powierzchni 7092 ha. Zagrożenie w stopniu słabym stwierdzono na powierzchni 6321 ha, średnim – na 671 ha i silnym na 100 ha. Najwięcej drzewostanów zagrożonych znajduje się na terenie RDLP w Toruniu (4500 ha). Występowanie w stopniu ostrzegawczym odnotowano w 113 nadleśnictwach (12 RDLP) na łącznej powierzchni 40 269 ha, w tym w RDLP w Toruniu na ok. 21 tys. ha.

Prognoza występowania boreczników sosnowych wskazuje, że będą one stanowiły zagrożenie w 11 RDLP, na łącznej powierzchni 5757 ha. Największe powierzchnie zagrożonych drzewostanów stwierdzono w RDLP w Białymstoku (3250 ha). Drzewostany zagrożone w stopniu słabym zajmą powierzchnię 3707 ha, średnim – 1019 ha i silnym – 1031 ha. Obszar drzewostanów zagrożonych w stopniu ostrzegawczym wyniesie 5674 ha i obejmie 44 nadleśnictwa znajdujące się na terenie 8 RDLP.

Barczatka sosnowka wystąpi w 2 RDLP, na powierzchni 3075 ha. Największe zagrożenie przewiduje się w RDLP w Zielonej Górze (3050 ha). Drzewostany zagrożone w stopniu słabym zajmować będą powierzchnię 1775 ha, w stopniu średnim – 950 ha, a w stopniu silnym – 350 ha. Występowanie w stopniu ostrzegawczym stwierdzono w 9 nadleśnictwach (2 RDLP), na łącznej powierzchni 3525 ha.

W 2011 r. przewiduje się pojaw osnu gwieździstej na powierzchni 2991 ha. Największe powierzchnie drzewostanów zagrożonych znajdują się na terenie RDLP w Katowicach (1494 ha). Powierzchnia drzewostanów zagrożonych w stopniu słabym obejmie obszar 1027 ha, średnim – 877 ha i silnym – 1087 ha. Zagrożenie na poziomie ostrzegawczym prognozowane jest w 25 nadleśnictwach (8 RDLP) na powierzchni 1504 ha.

Zagrożenie drzewostanów przez poprocha cetyniaka przewidywane jest na powierzchni 4879 ha, na terenie 6 RDLP w 13 nadleśnictwach. Zagrożenie w stopniu słabym dotyczy będzie powierzchni 3010 ha, w średnim – 1394 ha, a w silnym – 475 ha. W stopniu ostrzegawczym szkodnik wystąpi na 3605 ha w 38 nadleśnictwach.

Zagrożenie powodowane przez strzygonię choinówkę przewidywane jest tylko w stopniu słabym w 16 nadleśnictwach (10 RDLP) na powierzchni 226 ha oraz w stopniu ostrzegawczym w 71 nadleśnictwach na powierzchni 3082 ha.

Spośród szkodników liściożernych drzewostanów świerkowych, modrzewiowych i jodłowych przewiduje się zagrożenie ze strony: miechuna świerkowego na ok. 3000 ha, krobika modrzewiowca na ok. 1500 ha, zwójek jodłowych na 380 ha, zasnuj świerkowych na ok. 40 ha (w stopniu ostrzegawczym na ok. 330 ha).

Powierzchnia drzewostanów liściastych zagrożona wzmożonym występowaniem zwójek dębowych i miernikowców wyniesie ok. 10 tys. ha, a chrabąszczy (imagines) ok. 40 tys. ha.

Szkodniki korzeni drzew i krzewów, głównie pędraki chrabąszcza majowego i kasztanowca oraz guniaka czerwcyka będą zagrażać szkółkom i uprawom leśnym w 276 nadleśnictwach, na łącznej powierzchni 1067 ha.

Zagrożenie upraw, młodników i drągowin iglastych przez owady, w stopniu wymagającym zabiegów ochronnych, określone na podstawie występowania i zwalczania poszczególnych gatunków w roku poprzednim nie powinno przekroczyć 10 tys. ha. W omawianej grupie szkodników wyraźnie dominuje szeliniak. Powierzchnia upraw zagrożonych przez tego szkodnika wyniesie ok. 6 tys. ha. Drugą pozycję wśród tej grupy szkodników zwalczanych metodami mechanicznymi i chemicznymi zajmują smolik znaczony i smolik drągowinowiec.

Z UP DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Z-CIA DYREKTORA GENERALNEGO
ds. MARKETINGU I ORGANIZACJI

mgr inż. Tomasz Wójcik

Załącznik nr 2 do Zarządzenia nr 5
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 17 marca 2011 r.

**Skład osobowy i lokalizacja Terenowych Stacji Ochrony Lasu (TSOL)
oraz punktów obserwacyjnych (PO) w 2011 roku**

1. Zespół Ochrony Lasu w Łopuchówku – TSOL dla RDLP w Zielonej Górze.

Siedziba TSOL – Nadleśnictwo Sława Śląska.

Skład osobowy:

- Zbigniew Wierzbowski – ZOL w Łopuchówku – kierownik TSOL,
- Robert Zander – ZOL w Łopuchówku,
- Piotr Nietopiel – RDLP w Zielonej Górze,
- pracownicy zainteresowanych nadleśnictw RDLP w Zielonej Górze.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Bytnica, Krosno, Nowa Sól, Sława Śląska i Wolsztyn.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Krosno, Sława Śląska, Sulechów.

2. Zespół Ochrony Lasu w Łopuchówku – TSOL dla RDLP w Poznaniu.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Łopuchówku.

Skład osobowy:

- Zbigniew Wierzbowski – ZOL w Łopuchówku – kierownik TSOL,
- Marian Załóg – ZOL w Łopuchówku,
- Małgorzata Stachowiak – RDLP w Poznaniu,
- pracownicy zainteresowanych nadleśnictw RDLP w Poznaniu.

Barczatka sosnowka – PO w Nadleśnictwie Grodziec.

Brudnica mniszka – PO w Nadleśnictwie Grodziec.

Osnuja gwiaździsta – PO w Nadleśnictwie Przedborów.

Miernikowce i zwójki dębowe – PO w nadleśnictwach: Jarocin, Krotoszyn, Piaski.

3. Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku – TSOL dla RDLP w Toruniu.

Siedziba TSOL – Nadleśnictwo Cierpiszewo.

Skład osobowy:

- Piotr Fleischer – ZOL w Gdańsku – kierownik TSOL,
- Izabela Waszak – ZOL w Gdańsku,
- Jadwiga Gostyńska – ZOL w Gdańsku.

Boreczniki – PO w Nadleśnictwie Trzebciny.

Poproch cetyniak – PO w Nadleśnictwie Przymuszewo.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach Cierpiszewo i Solec Kujawski.

Chrabąszcz kasztanowiec – PO w Nadleśnictwie Trzebciny.

Chrabąszcz majowy - PO w Nadleśnictwie Gołębki.

Zespół szkodników wtórnych świerka – PO w nadleśnictwach: Rytel i Skrwilno.

4. Zespół Ochrony Lasu w Gdańsku – TSOL dla RDLP w Gdańsku.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Gdańsku.

Skład osobowy:

- Piotr Gawęda – ZOL w Gdańsku – kierownik TSOL,
- Izabela Waszak – ZOL w Gdańsku,
- Jadwiga Gostyńska – ZOL w Gdańsku.

Boreczniki – PO w Nadleśnictwie Kwidzyń.

Brudnica mniszka – PO w Nadleśnictwie Kościerzyna.

Chrabąszcz kasztanowiec – PO w Nadleśnictwie Lubichowo.

Zespół szkodników wtórnych świerka – PO w nadleśnictwach: Gdańsk, Kartuzy, Lębork.

5. Zespół Ochrony Lasu w Krakowie – TSOL dla RDLP w Krakowie.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Krakowie.

Skład osobowy:

- Jarosław Plata – ZOL w Krakowie – kierownik TSOL,
- Alfred Król – ZOL w Krakowie,
- Marek Koziół – ZOL w Krakowie,
- Agnieszka Bielawska – ZOL w Krakowie,
- Jan Widelka – RDLP w Krakowie.

Osnuja gwiaździsta – PO w nadleśnictwach: Dąbrowa Tarnowska, Dębica, Niepołomice.

6. Zespół Ochrony Lasu w Krakowie – TSOL dla RDLP w Krośnie.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Krakowie.

Skład osobowy:

- Alfred Król – ZOL w Krakowie – kierownik TSOL,
- Marek Koziół – ZOL w Krakowie,
- Jarosław Plata – ZOL w Krakowie,
- Agnieszka Bielawska – ZOL w Krakowie,
- Piotr Brewczyński – RDLP w Krośnie,
- Tomasz Najbar – RDLP w Krośnie.

Osnuja gwiaździsta – PO w Nadleśnictwie Głogów Małopolski.

Chrabąszcze (imago) – PO w nadleśnictwach: Narol, Lubaczów, Jarosław.

7. Zespół Ochrony Lasu w Łodzi – TSOL dla RDLP w Łodzi.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Łodzi, Nadleśnictwo Spała (chrabąszcze),

Nadleśnictwo Kolumna (osnuja gwiaździsta).

Skład osobowy:

- Małgorzata Olczyk – ZOL w Łodzi – kierownik TSOL,
- Andrzej Rodziewicz – ZOL w Łodzi,
- Andrzej Kulesza – ZOL w Łodzi,

– Cezary Kieszek – ZOL w Łodzi.

Chrabąszcze (imago) – PO w nadleśnictwach: Brzeziny, Opoczno, Piotrków, Przedbórz, Radziwiłłów, Skierniewice, Smardzewice.

Osnuja gwiaździsta – PO w Nadleśnictwie Kolumna.

8. Zespół Ochrony Lasu w Łodzi – TSOL dla RDLP w Warszawie.

Siedziba TSOL: filia ZOL w Warszawie, Nadleśnictwo Jabłonna (chrabąszcze),
Nadleśnictwo Wyszaków (brudnica mniszka).

Skład osobowy:

- Cezary Kieszek – ZOL w Łodzi,
- Andrzej Rodziewicz – ZOL w Łodzi,
- Andrzej Kulesza – ZOL w Łodzi.

Chrabąszcze (imago) – PO w Nadleśnictwie Jabłonna.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Pułtusk i Wyszaków.

9. Zespół Ochrony Lasu w Olsztynie - TSOL dla RDLP w Olsztynie i w Białymstoku.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Olsztynie.

Skład osobowy:

- Janusz Szwałkiewicz – ZOL w Olsztynie – kierownik TSOL,
- Wojciech Chmielewski – ZOL w Olsztynie,
- Rafał Zagroba – ZOL w Olsztynie,
- Grażyna Jędryczko – ZOL w Olsztynie.

Boreczniki sosnowe – PO w nadleśnictwach: Knyszyn i Rajgród (RDLP Białystok).

10. Zespół Ochrony Lasu w Opolu – TSOL dla RDLP w Katowicach.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Opolu.

Skład osobowy:

- Grzegorz Guzik – ZOL w Opolu – kierownik TSOL,
- Andrzej Radzik – ZOL w Opolu,
- Dariusz Hutka – ZOL w Opolu,
- Mirosław Nowak – RDLP w Katowicach,
- Wiesław Szczepański – RDLP w Katowicach.

Osnuja gwiaździsta – PO w Nadleśnictwie Lubliniec.

Borecznik kapryśny – PO w Nadleśnictwie Zawadzkie.

Chrabąszcze (imago) – PO w nadleśnictwach: Namysłów i Złoty Potok.

11. Zespół Ochrony Lasu w Radomiu – TSOL dla RDLP w Radomiu.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Radomiu.

Skład osobowy:

- Łukasz Brodziak – ZOL w Radomiu – kierownik TSOL,
- Piotr Lasota – ZOL w Radomiu,
- Wojciech Krawczyk – ZOL w Radomiu,
- Hanna Michalewska – ZOL w Radomiu,
- Andrzej Matysiak – RDLP w Radomiu.

Strzygonia choinówka – PO w nadleśnictwach Chmielnik i Przysucha.

Poproch cetyniak – PO w Nadleśnictwie Dobieszyn.

Osnuja gwiazdzista – PO w nadleśnictwach: Barycz, Łągów, Przysucha, Staszów, Stąporków.

Osnujka modrzewiowa – PO w nadleśnictwach: Skarżysko, Barycz.

Boreczniki sosnowe – PO w Nadleśnictwie Jędrzejów.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Przysucha, Ruda Maleniecka, Włoszczowa i Zwoleń.

Zwójki jodłowe – PO w Nadleśnictwie Łągów.

Chrabąszcze (imago) – PO w nadleśnictwach: Marcule, Ostrowiec Św., Pińczów, Daleszyce, Starachowice, Staszów, Zwoleń.

Opaslik sosnowy – PO w Nadleśnictwie Dobieszyn.

12. Zespół Ochrony Lasu w Radomiu – TSOL dla RDLP w Lublinie.

Siedziba TSOL – pracownia ZOL w Lublinie, w BULiGL.

Skład osobowy:

- Marek Kamola – ZOL w Radomiu – kierownik TSOL,
- Łukasz Brodziak – ZOL w Radomiu,
- Hanna Michalewska – ZOL w Radomiu,
- Sławomir Michalewski – ZOL w Radomiu,
- Andrzej Marzęda – RDLP w Lublinie.

Strzygonia choinówka – PO w nadleśnictwach: Chełm, Chotyłów, Janów Lubelski, Parczew, Puławy, Sobibór.

Poproch cetyniak – PO w nadleśnictwach: Puławy i Rozwadów.

Osnuja gwiazdzista – PO w nadleśnictwach: Nowa Dęba, Rozwadów, Gościeradów.

Boreczniki sosnowe – PO w nadleśnictwach: Biała Podlaska, Lubartów, Sobibór.

Barczatka sosnowka – PO w nadleśnictwach: Nowa Dęba, Józefów, Janów Lubelski, Rozwadów, Rudnik, Sobibór.

Brudnica mniszka – PO w nadleśnictwach: Janów Lubelski, Puławy, Rudnik, Sobibór.

Chrabąszcze (imago) – PO w nadleśnictwach: Biała Podlaska, Chotyłów, Gościeradów, Józefów, Kraśnik, Lubartów, Parczew, Radzyń Podlaski, Świdnik, Tomaszów, Włodawa, Zwierzyniec.

13. Zespół Ochrony Lasu w Szczecinku – TSOL dla RDLP w Pile.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Nadleśnictwie Szczecinek.

Skład osobowy:

- Stanisław Ciesielski – ZOL w Szczecinku – kierownik TSOL,
- Teresa Błaszczyk – RDLP w Pile.

Brudnica mniszka – PO w Nadleśnictwie Sarbia.

Boreczniki sosnowe – PO w Nadleśnictwie Wronki.

Szkodniki wtórne drzew iglastych – PO w nadleśnictwach: Okonek, Trzcianka, Krucz, Zdrojowa Góra.

14. Zespół Ochrony Lasu w Szczecinku – TSOL dla RDLP w Szczecinie.

Siedziba TSOL – Nadleśnictwo Międzychód.

Skład osobowy:

- Mirosław Gracjusz - ZOL w Szczecinku – kierownik TSOL,
- Stefan Perz – ZOL w Szczecinku,
- Józef Nizio – RDLP w Szczecinie,
- Mieczysław Zachaś – RDLP w Szczecinie.

Chrabąszcz majowy i kasztanowiec – PO w nadleśnictwach: Międzychód, Sulęcín, Skwierzyna, Trzciel.

Szkodniki wtórne drzew iglastych – PO w nadleśnictwach: Bolewice, Dębno, Rokita.

Szkodniki szyszek i nasion plantacji modrzewiowych – PO w nadleśnictwach: Głusko, Bierzwnik, Nowogard i Sulęcín.

15. Zespół Ochrony Lasu w Szczecinku – TSOL dla RDLP w Szczecinku.

Siedziba TSOL – biuro ZOL w Nadleśnictwie Szczecinek.

Skład osobowy:

- Mirosław Matusiak – ZOL w Szczecinku – kierownik TSOL,
- Rafał Perz – ZOL w Szczecinku,
- Gerard Bartknecht – RDLP w Szczecinku.

Poproch cetyniak – PO w nadleśnictwach: Bytów, Osusznica, Trzebielino.

Szkodniki wtórne drzew iglastych – PO w nadleśnictwach: Leśny Dwór, Miastko, Świdwin.

Szkodniki nasion i szyszek plantacji modrzewiowych – PO w Nadleśnictwie Warcino.

16. Zespół Ochrony Lasu we Wrocławiu – TSOL dla RDLP we Wrocławiu.

Siedziba TSOL – biuro ZOL we Wrocławiu.

Skład osobowy:

- Jarosław Góral – ZOL we Wrocławiu – kierownik TSOL,
- Katarzyna Nowik – ZOL we Wrocławiu,
- Katarzyna Skąlecka – ZOL we Wrocławiu,
- Marcin Kałuża – ZOL we Wrocławiu,
- Wojciech Mazur – RDLP we Wrocławiu,
- Tadeusz Włodarczyk – RDLP we Wrocławiu.

Strzygonia choinówka – PO w nadleśnictwach: Milicz, Oborniki Śląskie, Oleśnica, Przemków, Ruszów, Węgliniec, Złotoryja, Żmigród.

Poproch cetyniak – PO w nadleśnictwach: Milicz, Oborniki Śląskie, Przemków, Wołów, Złotoryja.

Boreczniki – PO w nadleśnictwach: Oborniki Śląskie, Pieńsk, Przemków, Ruszów, Świętoszów, Węgliniec.

Brudnica mniszka i brudnica nieparka – PO w nadleśnictwach: Bolesławiec, Chocianów, Głogów, Henryków, Legnica, Milicz, Oleśnica, Pieńsk, Przemków, Ruszów, Szklarska Poręba, Śnieżka, Świętoszów, Węgliniec, Wołów, Złotoryja, Żmigród.

Zasnuje świerkowe – PO w nadleśnictwach: Bystrzyca Kłodzka, Jugów, Lądek Zdrój, Międzylesie, Świdnica, Szklarska Poręba, Świeradów, Wałbrzych.

Zwójki dębowe, miernikowce, kuprówka rudnica – PO w nadleśnictwach: Głogów,

Henryków, Milicz, Miękinia, Oborniki Śląskie, Oława.

Szkodniki wtórne świerka – PO w nadleśnictwach: Jawor, Jugów, Kamienna Góra, Międzylesie, Milicz, Miękinia, Łądek Zdrój, Śnieżka, Świdnica, Wałbrzych, Żmigród.

Szkodniki wtórne sosny – PO w nadleśnictwach: Bolesławiec, Wołów, Legnica, Lubin, Lwówek Śląski, Oława, Węgliniec, Złotoryja, Żmigród.

Szkodniki wtórne dębu – PO w nadleśnictwach: Wołów, Legnica, Miękinia, Żmigród.

Z UP. DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Z-CIA DYREKTORA GENERALNEGO
ds. MARKETINGU I ORGANIZACJI

mgr inż. Tomasz Wójcik

**Postępowanie w odniesieniu do szkodliwych owadów liściożernych
(brudnicy mniszki, boreczników sosnowych, barczatki sosnowki, poprocha
cetyniaka oraz innych gatunków) w 2011 roku**

Podstawą decyzji o zabiegu ograniczania populacji szkodliwych foliofagów występujących w formie gradacji jest zagrożenie trwałości drzewostanu. Jednak każda gradacja poszczególnych gatunków owadów liściożernych jest zjawiskiem niepowtarzalnym w czasie i przestrzeni, dlatego musi być traktowana indywidualnie z uwzględnieniem gatunku owada, stanu zdrowotnego populacji i fazy rozwoju gradacji.

W bieżącym roku zaleca się następujące postępowanie:

1. Przy ustalaniu terminu chemicznego zabiegu ograniczającego populację foliofagów sosny należy planować zabiegi oprysków na późniejsze stadia gąsienic (L_3 lub L_4), a nie na L_1 i L_2 . Umożliwi to śledzenie zmian w liczebności i zdrowotności owadów liściożernych, określenie fazy gradacji i trendu rozwoju populacji. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim gatunków, które znajdują się w fazie retrogradacji (np. boreczników sosnowych, poprocha cetyniaka) lub we wstępnej fazie progradacji (np. brudnica mniszka).
2. W drzewostanach, gdzie boreczniki występują wspólnie z innymi foliofagami sosny, a także w przypadku barczatki sosnowki wskazane jest zastosowanie środków ochrony roślin z grupy inhibitorów syntezy chityny, takich jak: RIMON 100 EC i DIMILIN 480 SC.
3. W bieżącym roku zmienia się postępowanie ochronne w stosunku do brudnicy mniszki na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu i w Pile. Analizując masowe pojawy brudnicy mniszki w latach 1946 – 2010 na terenie Polski, w tym w wymienionych powyżej RDLP, stwierdzono, że po okresie słabego zagrożenia, które wystąpiło w latach 1976 – 1977 i 1988 – 1991, dochodziło do rozwoju największych gradacji brudnicy mniszki w historii leśnictwa polskiego. W latach 1978 – 1985 zaistniała potrzeba przeprowadzenia zabiegów chemicznych na łącznej powierzchni 6 311 675 ha, a w latach 1992 – 1995 na 930 713 ha.

W obecnej sytuacji szybkiego narastania liczebności populacji brudnicy mniszki na

terenie RDLP w Toruniu i RDLP w Pile należy podjąć próbę zahamowania rozwoju gradacji tego groźnego i dynamicznie rozwijającego się szkodnika poprzez zastosowanie biopreparatów zawierających *B. thuringiensis* (np. Foray 04 UL) w drzewostanach zagrożonych w stopniu w słabym (+), średnim (++) i silnym (+++) oraz ostrzegawczym, jeżeli zagrożone oddziały znajdują się wewnątrz lub w bezpośrednim sąsiedztwie pól zabiegowych, lub w stałych ogniskach gradacyjnych.

4. W drzewostanach z widocznymi gołożerami, gdzie występują zaawansowane w rozwoju stadia gąsienic lub larwy boreczników, należy stosować te same preparaty co w pkt 2.
5. Wyższe z zalecanych dawek inhibitorów syntezy chityny należy stosować w wypadku zagrożenia silnego (+++) i średniego (++) , uwzględniając defoliację drzewostanu z lat ubiegłych.
6. Nie jest wskazane włączanie do zabiegów ograniczania liczebności populacji foliofagów małych odizolowanych od pól zabiegowych powierzchni zagrożonych przez barczatkę sosnówkę i poprocha cetyniaka w stopniu słabym (+) i ostrzegawczym (0/+).
7. W stosunku do osnui gwiazdzistej, której gradacje mają charakter lokalny, decyzję o jej ograniczaniu w razie masowych pojawów należy podejmować indywidualnie z uwzględnieniem aktualnych i lokalnych okoliczności (takich, jak wiek drzewostanu, czas trwania gradacji i jej faza, dotychczasowy ubytek masy igliwia w koronach, dynamika liczebności populacji i innych).
8. W związku z koniecznością ograniczania liczebności owadów doskonałych chrabąszczy (*Melolontha* spp.) zabiegi sprzętem agrolotniczym lub naziemnym można wykonać, stosując środek ochrony roślin Mospilan 20 SP w dawce 0,4 kg/ha z dodatkiem adiuwantu Ikar 95 EC (1,0 l/ha) i wody.

Z up. DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Z-CIA DYREKTORA GENERALNEGO
ds. MARKETINGU I ORGANIZACJI
mgr inż. Tomasz Wójcik

Meldunek nr..... z dnia2011 r.

Ograniczanie populacji szkodliwych owadów w 2011 roku techniką lotniczą i naziemną

RDLP	Nadleśnictwo	Rodzaj sprzętu*	Powierzchnia (ha)	Gatunek / zespół gatunków**	Środek ochrony roślin	Ilość zużytego środka (l lub kg)	Uwagi***

*Rodzaj sprzętu – samolot, śmigłowiec, sprzęt naziemny (w wypadku chrabąszczowatych), zbiór ręczny (w wypadku chrabąszczowatych).

** Zespół gatunków – w wypadku zabiegu, w którym zwalczano więcej niż jeden gatunek, należy wpisać zespół gatunków, np. barczatka sosnówka / brudnica mniszka (pierwszy gatunek jest dominujący).

***Uwagi – np. jednorazowa zgoda MIRiRW, zabieg w ramach doświadczeń IBL.

Z UP. DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH
 Z-CADYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH
 ds. MARKETINGU I PRACY PUBLICZNEJ

mgr inż. Tomasz Wojcik